

Høringsinnspill til forslaget om ny skole- og tilbudsstruktur for videregående opplæring i Innlandet fylkeskommune, fra Utdanningsforbundet Elverum videregående skole (Elvis)

Når fylkestinget i 2022 ba om en utredning til ny skole- og tilbudsstruktur, var det med begrunnelse i følgende:

- Nedgang i elevtallet medfører strammere økonomi, innen 2038 kan det bli cirka 3000 færre elever mellom 16 – 18 år.
- Tilbudsstrukturen for videregående opplæring skal i størst mulig grad gjenspeile behovet for kompetanse i arbeids- og næringslivet. Elevtallsnedgangen tilsier at vi må forvente en reduksjon i tilbudene framover. Det må være tilstrekkelig elevgrunnlag og tilgang på læreplasser for å kunne sette i gang et tilbud.
- NHOs kompetansebarometer for 2023 viser at 6 av 10 av medlemsbedriftene i NHO Innlandet ikke får tak i den kompetansen de trenger. Det er størst behov for folk med yrkesfag og fagskole, men også innenfor høyere utdanning.

Med bakgrunn i blant annet disse faktaopplysningene, foreslår fylkeskommunedirektøren 3 alternative modeller for nedlegging av videregående skoler. I tillegg foreslås også å utvikle tilbud på flere skoler.

På Elverum videregående skole er det forslag om å legge ned kunst design og arkitektur (KDA).

I høringssvaret vårt omtaler vi følgende punkter:

- 1. Kort historikk om KDA på Elverum videregående skole**
- 2. Begrunnelse for å opprettholde KDA**
- 3. Generell kommentar til forslaget om ny skole- og tilbudsstruktur**
- 4. Svar på spørsmål som stilles i høringsnotatet, og eksempler på økte utgifter ved sentralisering**

1. Historikk

Kunst design og arkitektur (KDA) har lang tradisjon på Elvis. Faget var et stort fag som inneholdt flere ferdigheter, opprinnelig hette faget design og håndverk (DH) og Tegning form og farge. Fra 2006 ble tilbudet utvidet/utviklet ytterligere til studiespesialiserende med formgivingsfag. I 2016 ble faget et eget studietilbud under navnet kunst design og arkitektur.

I 2018 gjennomgikk Elvis en totalrenovering, og skolen framsto i «ny drakt». KDA-avdelingen fikk spesialrom og nytt inventar og utstyr: framtidsetta digitalt rom med teknisk utstyr, nytt keramikkverksted, grafikkverksted, våtrom for mange teknikker og ny tegne- og malesal.

2. Begrunnelse

KDA er eneste utdanningstilbud innen kreative fag i Elverum. Elevene kommer fra Østerdalen og nærliggende kommuner. Tilbudet finnes på Hamar, men har sprengt kapasitet. Mange av elevene som i dag kan kjøre skolebuss, må på hybel eller får svært lang kjørevei ved nedleggelse.

KDA er en synlig gruppe som betyr veldig mye både for skolemiljøet og ikke minst lokalsamfunnet. De tar stadig på seg oppdrag, lager kulisser og plakater, samarbeider med

det lokale næringsliv og kommunen om utsmykninger og fornyelse av nærmiljøet. KDA en fargeklatt som vi ikke har råd til å miste.

Elevene som velger KDA får studiekompetanse og kan utdanne seg til de fleste yrker.

Verdien av å tilby kreative fag i skolen er sterkt undervurdert. Å ha en indre motivasjon for kreativitet og praktisk estetiske ferdigheter gir uttelling i teorifag. I alle yrker kan evnen til å tenke nytt og være kreativ også sidestilles med å være løsningsorientert. Ferdigheter i kreativ, praktisk utfoldelse gir samhold, men sjøltillit til å våge utfordringer.

Elevene som velger KDA er sterke og bevisste, men tilbudet favner også elever som kjenner på utenforskap. Studietilbudet åpner opp for at elever kan kjenne på sin egen styrke, gir rom for å være seg sjøl og finne egen identitet.

Den nye Opplæringslova som trådte i kraft 1.08.24 stadfester elevenes rett til å ytre egne meninger som det skal legges vekt på:

Ved handlingar og avgjerder som vedkjem elevar, skal kva som er best for eleven, vere eit grunnleggjande omsyn. Opplæringslova .§ 10-1.

Elevane har rett til medverknad i alt som gjeld dei sjølve etter denne lova, og har rett til å ytre meiningane sine fritt. Elevane skal bli høyrde, og det skal leggjast vekt på meiningane deira etter alder og modning. Opplæringsloven § 10-2.

Her er elevenes egne argumenter for hvorfor det er viktig å opprettholde KDA:

Kjære politikere, hjelp oss å bevare Kunst, design og arkitektur på Elvis fordi:

- På KDA er det helt fantastisk miljø fordi alle er inkludert, og folk støtter hverandre, også på tvers av klasser.
- Vi har søkt her fordi vi vil jobbe kreativt og praktisk i tillegg til å få studiekompetanse.
- Vi blir mer motivert for skole, når vi har noen fag vi liker, da får vi bedre karakterer i andre fag også.
- KDA er siste sted med de fagene vi liker i mils omkrets, noen vet ikke hva de skulle søkt hvis de ikke gikk her.
- Noen reiser allerede langt for å gå her, da er det ikke lurt med enda lengre vei, og det er ikke alle som får lov eller klarer å bo på hybel.
- Vi er viktige på skolen fordi det er viktig med mangfold. Vi bidrar også med å gjøre det fint for de andre på skolen når vi pynter til jul og sommeravslutninger, og har laget bilder som henger på andre avdelinger, og arrangerer sosial pepperkakehuskonkurrans for alle elever.
- Vi har tatt oppdrag fra mange som ønsker vår gratis hjelp som for eksempel:
 - Utstillings-vinduer i julegata
 - Kulisser og pynt for kor
 - Laget logo for golfklubbens arbeid mot utenforskap
 - Arbeidsgruppe for bybadstue
- Hvis KDA blir borte, blir det ingen til å gjøre slike oppdrag, og heller ingen nye som kan studere Kunst, design og arkitekt-yrker videre.
- Dere vet ikke hva dere mister, før vi har blitt borte.
- Vi kan godt avtale at dere kommer en tur og ser hvor fint det er her.

MVH alle elever på KDA

3. Generelt om skole- og tilbudsstrukturen

Fylkeskommunedirektøren har fremmet forslag om tre alternative modeller for nedleggelse av videregående skoler. Utdanningsforbundet ved Elverum videregående skole ønsker **ikke** å støtte noen av forslagene, vi foreslår heller at saken utsettes.

Vi mener alternativene er altfor dårlig utredet, og minner om ny Opplæringslov som trådte i kraft 1.08.24. Opplæringsloven skjerper skoleeiers plikt, og elevenes rett til opplæring fram mot en yrkes- og studiekompetanse. Dette gjelder for ungdommer fram til 24 år, og voksne.

Vi mener nåværende skolestruktur er meget god når det gjelder å møte kravene i ny opplæringslov.

Vi har følgende bemerkninger til forslagene:

Budsjett

Vi etterspør økonomisk grunnlag og beregninger for de forskjellige alternativene. Det er vanskelig å gjøre seg opp en kvalifisert mening når det ikke er publisert noen økonomiske beregninger basert på de forskjellige alternativene. Ettersom skoleeier forventer strammere økonomi i årene som kommer, forventer vi at budsjett skal foreligge for de drastiske endringene.

Nærskoleprinsippet spiller fallitt?

Politikerne i Innlandet har så langt vært enige om at nærskoleprinsippet skal gjelde. Hvordan vil skoleeier ivareta elevenes rett til å velge utdanningsprogram på skolen nærmest der de bor? Opplæringsloven hjemler ikke et nærskoleprinsipp for elever i videregående, MEN retten til ny og utvidet utdanning stiller store krav til skoleeier om oppfølging av både elever og voksne. En sentralisering av skoletilbudene vil kunne medføre merkostnader for skoleeier. Viser her til kravene i opplæringsloven:

Når ein elev ikkje kan nytte dagleg skyss til skolen, skal fylkeskommunen hjelpe til med å skaffe eleven ein stad å bu. Er det ikkje mogleg å skaffe eleven bustad på annan måte, skal fylkeskommunen sørge for at det blir bygd ein elevheim.
Opplæringslova § 9-3.

Fylkeskommunen skal sørge for at elevane får ein trygg og god overgang frå grunnskolen til den vidaregåande opplæringa. Kommunen skal samarbeide med fylkeskommunen om overgangen.
Opplæringslova § 9-5

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at alle elevar har ein kontaktlærer. Kontaktlæraren har eit særleg ansvar for eleven, for kontakten med heimen og for administrative, sosiale og pedagogiske gjeremål i klassen.
Opplæringslova § 14-2

Når skoler blir lagt ned, blir det lengre avstand mellom folket og myndighetene som tar beslutningene. Vi mener det blir vanskeligere for foreldre å følge opp ungene sine, og fylkeskommunen ser ut til å få et større ansvar for oppfølging.

Bredt og variert tilbud - kunnskapsberedskap

Fylkeskommunedirektøren viser til at nedgang i elevtallet må medføre reduksjon i fagtilbud. «Elevtallsnedgangen tilsier at vi må forvente en reduksjon i tilbudene framover.»

Vi mener at en slik konklusjon er i strid med intensjonen i Opplæringsloven, tvert imot er det fylkeskommunenes ansvar å verne om de etablerte fagområdene vi har, og heller utvide tilbudet. Søkertallene varierer og næringslivets behov endrer seg – derfor trenger vi alle fag.

Vi mener forskning viser at de praktisk estetiske fagene er særlig viktige, dette forsterkes også gjennom tilpasset opplæring i Opplæringsloven:

Elevane og dei som har læretid i bedrift, skal utvikle kunnskap, dugleik og haldningar som gjer at dei kan meistre livet sitt og delta i arbeid og fellesskap i samfunnet. Dei skal få utfalde skaparglede, engasjement og utforskartrøng. Opplæringsloven §1-3

Kommunen og fylkeskommunen skal sørge for at opplæringa er tilpassa, det vil seie at elevane får eit tilfredsstillande utbytte av opplæringa uavhengig av føresetnader, og at alle skal få utnytta og utvikla evnene sine. Lærebedrifta skal sørge for tilpassa opplæring for dei som har læretid i bedrift. Opplæringsloven § 11-1

Fylkeskommunen skal i planlegginga og utbygginga av det vidaregåande opplæringstilbodet leggje stor vekt på kva kompetanse samfunnet treng. Opplæringsloven §5-3

Desentralisert skoletilbud som sikrer medbestemmelse og (ut)danning for flere

Overordnet del av læreplanverket stadfester tre viktige tverrfaglige temaer. Skolen skal legge til rette for læring innenfor temaene folkehelse og livsmestring, demokrati og medborgerskap, og bærekraftig utvikling.

Opplæringsloven følger konkret opp hvordan demokrati og medborgerskap skal ivaretas:

Skolen skal sørge for at elevane og foreldra får vere med på å planleggje, gjennomføre og vurdere verksemda til skolen, mellom anna arbeidet med skolemiljøet, kvalitetsutvikling i opplæringa og fastsetjinga av skolereglar. Opplæringsloven § 10-4.

Elevane og foreldra skal vere representerte i organ ved grunnskolar, og elevane skal vere representerte i organ ved vidaregåande skolar. Representantar for elevane i den vidaregåande opplæringa har møte- og talerett i fylkeskommunale nemnder på same måten som dei tilsette har etter [kommuneloven § 13-4](#). Opplæringsloven§10-3.

En desentralisert skolestruktur som vi har i dag sikrer bedre medvirkning og opplæring i skoledemokratiet for både elever og foreldre. Ved å opprettholde flere enheter, deltar flere aktivt i skolesamfunnet. Dette forutsetter at skolen ligger i nærheten av der folk bor. Utkantfamilier får lang reiseveg.

Svar på spørsmålene som stilles i høringsnotatet:

- Opplevs fordelingen mellom studieforbereidende og yrkesfag hensiktsmessig for å tilfredsstillende fremtidige behov i arbeidslivet?
 - Hvilke fremtidige behov er det arbeidslivet krever? Det foreligger ingen behovsanalyse med næringslivet som part i kunnskapsgrunnlaget.

- Hvordan sikre bredden innen studieforbereidende opplæring, med hensyn til kreative utdanningsprogram?
 - De kreative utdanningsprogrammene Kunst, design og arkitektur og Musikk, dans og drama finnes i dag på få skoler i et svært stort fylke. Å legge ned tilbud er ikke styrking. Vi mener at før flere kreative tilbud legges ned, må man evaluere og diskutere tiltak for å styrke driften. Det bør ses på ressursbruk i forhold til andre praktiske programområder, klassestørrelser og verkstedlokaler, mulig kompetanseheving, og informasjonskanaler for å fremme informasjon om tilbudene. Et normtall på 30 elever på KDA er helt urealistisk på grunn av spesialutstyr. Resultatet blir en kunstig lav oppslutning som gir et dårlig inntrykk utad. Et realistisk antall elever på KDA er 15-20 elever.

- Hvordan kan vi tilrettelegge for borteboere bedre enn i dag? Spesifiser gjerne samarbeidstiltak i og med den enkelte vertskommune, hjemkommune, fylkeskommunen og eventuelt andre aktører.
 - Ved å legge ned flere studiesteder vil flere elever måtte flytte på hybel for å få oppfylt sitt første ønske. Hybelmarkedet vil dermed bli tettere slik at kostnaden for familiene vil øke. Det blir dermed vanskeligere å tilrettelegge bedre enn det er i dag, og støtteapparatet rundt eleven må styrkes.

- Hvordan kan fylkeskommunen best ivareta elevgrupper med særskilte behov i framtidig struktur, herunder elevene som i dag går på Nordstumoen?
 - Vi mener at Nordstumoen må opprettholdes. Vi foreslår at Nordstumoen gjøres om til et kompetansesenter som gir ei bestemt elevgruppe faglig og sosial oppfølging som sikrer grunnkompetansen elevene har krav på. Å flytte elevene til andre studiesteder vil bli ressurskrevende.

Eksempler på økte utgifter ved sentralisering og nedleggelse av tilbud:

- Økte transportutgifter. Gratis skyss for alle elever: kollektivtransport og drosje.
- Bygging av studentboliger.
- Flere hybelboere fører til økte utgifter med å følge opp ungdommene. Når flere ungdommer må flytte hjemmefra for å gå på skole, kan det medføre utenforskap, ensomhet og psykiske problemer. Støtteapparatet rundt ungdommene må styrkes både på skolen og på fritida.
- Styrking av Oppfølgingstjenesten som får utvidet ansvar for ungdommer fram til de fyller 24 år. Oppfølgingstjenesten får flere instanser å samarbeide med, som, for eksempel, Karriere Innlandet.
- Helhetlig vurdering: Nedleggelse av en skole vil ramme lokalsamfunnet hardt. Arbeidsplasser går tapt, bosettingen vil påvirkes, det får ringvirkninger for lokalt næringsliv – færre skatteinntekter for kommunen.

Utdanningsforbundet Elverum videregående skole
ved Berit Østmoen